

**ОДЕСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

БОЙКО Віктор Олексійович

УДК 351.72:336.774

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ
КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

ОДЕСА – 2004

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національній академії державного управління при Президентові України.

Науковий керівник — доктор наук з державного управління, доцент
Мордвінов Олександр Григорович,
Гуманітарний університет “Запорізький інститут державного та муніципального управління”,
завідувач кафедри державного управління та адміністративного менеджменту.

Офіційні опоненти : доктор наук з державного управління, доцент
Біла Світлана Олексіївна,
Приазовський державний технічний університет,
завідувач кафедри економічної теорії;

кандидат економічних наук, доцент
Колодинський Сергій Борисович,
Одеський державний економічний університет,
докторант кафедри організації планування та регулювання економікою.

Провідна установа — Національний інститут стратегічних досліджень, відділ регіональної політики, м. Київ.

Захист відбудеться *17 грудня 2004 року о 16 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.863.01 в Одеському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Генуезька, 22, к. 212.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (65009, м. Одеса, вул. Генуезька, 22).

Автореферат розісланий *16 листопада 2004 року*.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.М.Ананьєв

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. З моменту проведення економічних реформ в Україні трансформувались відносини власності, кардинальним чином було змінено організаційні форми функціонування суб'єктів господарювання, була заново створена інституціональна основа ринкової економіки. Усе це сприяло диверсифікації фінансових джерел забезпечення роботи суб'єктів господарювання, пошуку нових механізмів й інструментів виявлення та застосування переваг ринкового господарювання, важливе місце серед яких належить кредитним послугам.

Розвиток ринку кредитних послуг в Україні відбувався на тлі тривалої кризи, що вкрай негативно позначилась на фінансовому стані підприємств і установ. Внаслідок цих негативних процесів у суб'єктів господарювання виник значний дефіцит власних обігових коштів, що призвело багатьох з них до неможливості нарощування обсягів виробництва продукції. Фонди накопичення і споживання мали тенденцію до неухильного скорочення і подальшого знецінення. Інвестиційна діяльність у виробничих сферах, через відсутність належних внутрішніх накопичень і довгострокових банківських кредитів, зводилась нанівець. Недосконала робота фінансових інститутів призводила до ще більшого погіршення стану товаровиробників, зниження їх кредитоспроможності.

Досвід багатьох країн світу довів, що в умовах браку достатньої ресурсної бази та джерел розвитку виробництва, обмеження інноваційної діяльності, відсутності фінансових можливостей придбання сучасної техніки та технологій і запровадження їх в практику виробництва, доцільним є застосування досить ефективного механізму формування різноманітних форм та методів кредитних послуг, центральне місце серед яких посідають лізинг і факторинг.

Лізинг є одним з видів підприємницької діяльності інвестиційного характеру, що здійснюється за допомогою специфічних господарських операцій, спрямованих на рух і використання основних фондів, в яких можуть бути задіяні суб'єкти національної економіки різних сфер і галузей економіки, форм власності, а також суб'єкти зарубіжних країн. До кола учасників лізингової діяльності належать підприємства, банки, фонди, лізингові компанії тощо, які можуть задовольнити свої, заздалегідь обговорені, матеріальні інтереси. Ці інтереси, в умовах розробки раціональної системи управління ними, можуть наблизити окрему компанію або установу, регіон чи державу до набуття стабільних конкурентних переваг.

Однак, окремо взята операція лізингу не може забезпечити виконання належного спектру фінансового обслуговування економічного агента або галузі. Вона має поєднуватися з іншими кредитними послугами, зокрема, факторингом, авальним та акцептним кредитами, операцією форфейтингу. Кожна з цих операцій виконує свої функції: операція факторингу може задовольняти потреби у короткострокових коштах, вексельні схеми кредитування - давати фірмі відстрочку платежу та зміцнювати партнерські відносини з іншими компаніями,

форфейтинг має забезпечувати зовнішньоекономічний товарообіг компанії. Разом взяті зазначені види кредитних послуг формують особливий механізм фінансово-кредитного обслуговування, що охоплює різні строки, форми, методи кредитування, реалізує диверсифікований спосіб розвитку кредитних відносин і сприяє набуттю компанією стабільного конкурентоспроможного стану.

Реалізація цього механізму неможлива без розробки низки державних заходів регулювання синтетичного розвитку кредитних послуг в Україні. Одним з основних завдань, що стоять перед державними органами щодо розвитку кредитних послуг, виступає врівноваження інтересів різних учасників кредитного процесу, формування законодавчої бази з метою цивілізованого вирішення договірних стосунків, вибір галузей пріоритетного розвитку, створення оптимальної регіональної мережі взаємодії фінансово-кредитних установ, сприяння підвищенню конкурентоспроможності окремих економічних агентів, їх груп та об'єднань, галузей економіки, країни загалом.

Отже, актуальність обраної теми дисертаційного дослідження обумовлена передусім необхідністю глибокої розробки державної стратегії і тактики розвитку кредитних відносин загалом, і послуг, що мають кредитний характер, зокрема, із врахуванням тенденцій розвитку світогосподарських і національних ринків.

Вагомий внесок у теорію та практику державного управління, розробку концептуальних засад регулювання різноманітних процесів соціально-економічного розвитку зробили А.Г.Ахламов, В.Д.Бакуменко, В.Ф.Беседін, С.О.Біла, В.Г.Бодров, З.С.Варналій, О.С.Власюк, А.С.Гальчинський, В.М.Геєць, Б.Є.Кваснюк, В.М.Князєв, М.Х.Корецький, В.І.Луговий, В.І.Лукінов, О.Г.Мордвінов, П.І.Надолішній, Н.Р.Нижник, І.В.Розпутенко, А.П.Румянцев, П.Т.Саблук, В.А.Скуратівський, В.П.Тронь, А.С.Філіпенко.

Питання формування кредитних відносин в країнах з економікою перехідного типу знайшли своє відображення у роботах Н.Внукової, В.Горемикіна, А.Загороднього, М.Лещенко, О.Ольховникова, Н.Селюченко, Н.Слав'янської, О.Старікова, Я.Усенко, Ю.Човнюка, О.Яновського та ін.

У той же час, слід зазначити, що дослідження кредитних послуг проводилось за окремими їх видами без визначення економічних переваг від їх комплексного надання у пакетному режимі. Крім того, значне коло питань державного регулювання кредитних послуг залишилося поза увагою сучасної української наукової літератури. Зокрема, не одержало належного рівня висвітлення та обґрунтування положення про розробку спеціалізованого законодавства, яке б врегульовувало проблеми надання кредитних послуг і було б гармонізованим з нормами міжнародного права; визначення пріоритетів державної політики в галузі регулювання кредитних послуг на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях; врахування потреб відтворювального циклу та засади забезпечення конкурентоспроможності підприємств і установ, визначення пріоритетних для надання кредитних послуг галузей.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана у відповідності з тематикою досліджень Національної академії державного управління при Президентові України, зокрема в межах комплексного наукового проекту “Державне управління та місцеве самоврядування” (номер державної реєстрації ДО ОК 0101U002829). Це дослідження є частиною науково-дослідної роботи кафедри економічної теорії та історії економіки Національної академії державного управління при Президентові України за темою “Механізми регулювання ринкової економіки” (номер державної реєстрації ДР ОК 0101U003345). Автор дисертації здійснював дослідження механізмів регулювання ринку кредитних послуг з метою їх подальшої оптимізації.

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в узагальненні економіко-правових засад розвитку кредитних послуг в Україні й обґрунтуванні основних напрямів подальшої розбудови механізму державного регулювання процесів надання кредитних послуг для активізації інвестиційної діяльності та оздоровлення матеріально-фінансового стану українських товаровиробників.

Досягнення поставленої мети в дисертаційній роботі вирішувалось через розв'язання задач:

- розкриття змісту категорії “кредитні послуги”, її складових як об'єкту регулювання;
- з'ясування економічної сутності, передумов виникнення та основних видів і форм кредитних послуг;
- оцінка матеріальних інтересів, переваг та недоліків кредитних послуг з позиції різних учасників кредитного процесу;
- аналіз державних механізмів регулювання кредитних послуг на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях;
- доведення доцільності державної політики стимулювання розвитку кредитних послуг в АПК України;
- обґрунтування механізмів побудови різних організаційно-економічних форм надання кредитних послуг в регіоні й визначення переваг кожної з них.

Об'єктом дослідження є процеси формування кредитних відносин в Україні та інших державах світу.

Предметом дослідження виступають механізми та інструменти державного регулювання розвитку ринку кредитних послуг в Україні.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що надання кредитних послуг у пакеті дає змогу посилити економічний ефект, суттєво підвищити конкурентоспроможність суб'єкта господарювання, стимулюватиме взаємодію між фінансовими та промисловими підприємствами і фінансових інституцій між собою, що знизить ризики позичання, за умов розробки і впровадження адекватних заходів державного регулювання на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувались історичний, аналітико-емпіричний і порівняльний методи дослідження, метод

аналізу і синтезу, метод моделювання, графічний метод.

Історичний метод використано для проведення ретроспективного аналізу становлення і розвитку ринку кредитних послуг в Україні та за кордоном. Метод наукового аналізу дав змогу виявити суттєві аспекти, що пов'язані з процедурами надання кредитних послуг, тенденції розвитку кредитних відносин, ефективність окремих заходів механізму державного регулювання ринку кредитних послуг, порівняти існуючі системи запровадження кредитних послуг різних країн між собою. Графічний метод використовувався для наглядного представлення результатів дослідження, що були проведені в АПК України і, зокрема, в агропромисловому виробництві Кіровоградської області. Метод моделювання застосовувався для розробки моделі взаємодії фінансових інститутів з надання кредитних послуг на регіональному рівні управління.

Інформаційну базу підготовки дисертації склали законодавчі та нормативні акти, аналітичні й статистичні матеріали, наукові праці вітчизняних та закордонних вчених в предметній галузі дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розв'язанні важливої для державного управління наукової задачі — теоретичному обґрунтуванні формування ефективного механізму регулювання ринку кредитних послуг в Україні.

У дисертації *вперше*:

- обґрунтовано, що в умовах обмежених фінансових ресурсів ефективність фінансового обслуговування суб'єктів господарювання зростає у разі надання кредитних послуг у пакетному варіанті, а саме: лізинг може забезпечувати інвестиційну складову, факторинг — поповнювати оборотні кошти, форфейтинг — сприяє фінансуванню зовнішньоекономічних операцій, вексельні кредити дають змогу забезпечувати неперервність виробничо - економічного ланцюга;

- визначено необхідність державного сприяння створенню в Україні спеціалізованих установ з надання як окремих кредитних послуг, так і в їх пакетному вигляді, й доведено потребу в стимулюванні фінансових інститутів до взаємодії у зв'язку з фінансовими і заставними обмеженнями, що існують, та з метою зниження фінансових ризиків;

- розроблено механізми стимулювання розвитку кредитних відносин на різних рівнях державного управління в Україні та запропоновано модель взаємодії інститутів фінансового обслуговування і підприємств матеріального виробництва в регіональному виробничому комплексі;

удосконалено:

- систему концептуальних положень теорії державного управління шляхом обґрунтування напрямів державного регулювання ринку кредитних послуг, до яких належить розробка спеціального законодавства, запровадження пільгового режиму надання послуг, вибір галузі (сфери) пріоритетного застосування кредитних послуг — на загальнодержавному рівні та сприяння створенню регіональної мережі взаємодії фінансових інститутів і нефінансових

корпорацій – на регіональному та місцевому рівнях;

- теоретичні підходи до розкриття ролі лізингу в процесах виробничих вартісних циклів, оцінки ефективності використання кредитних послуг та розширено поняття економічної сутності кредитних послуг;

дістали подальшого розвитку:

- теоретичні положення стосовно визначення кредитної послуги як невід’ємної частини ринку кредиту, що має свої особливості, зокрема унікальність, неповторність, невідтворюваність, непогіршення балансу позичальника та позикодавця, гнучкість;

- з’ясування ролі держави в стимулюванні розвитку кредитних послуг як в економіці загалом, так і в окремих галузях економіки (у сільському господарстві);

- обґрунтування напрямів державного регулювання і створення передумов для реалізації переваг лізингу в АПК України.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що розроблені в дисертації теоретичні положення доведені до рівня конкретних пропозицій і мають форму, придатну для запровадження в практику управління. Практичну цінність мають науково-обґрунтовані методичні підходи та рекомендації щодо вибору напрямів розвитку кредитних послуг і оптимізації вітчизняної системи державного регулювання цих процесів, а також пропозиції стосовно розширення застосування кредитних послуг у сільському господарстві та вдосконалення законодавчого регулювання і створення державою сприятливих умов для активізації кредитної діяльності в Україні.

Основні наукові розробки можуть бути використані інститутами державної влади при вдосконаленні механізмів стимулювання фінансового обслуговування реального сектору економіки. Результати дисертаційного дослідження також можуть бути задіяні науковими установами при подальшому дослідженні проблем розвитку ринку кредитних послуг, в навчальному процесі.

Частина одержаних в дисертації наукових результатів вже використано Верховною Радою України при підготовці Законів України “Про фінансовий лізинг”, “Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг” (довідка № 05/3-31 від 10.09.2004 р.), Міністерством промислової політики України при розробці державних програм розвитку промисловості у 2004 році (довідка № 01/6-3-1143 від 21.09.2004 р.), Національною акціонерною компанією “Украгролізинг” при складанні плану роботи на 2004-2005 рр. (довідка № 12/1694 від 09.09.2004 р.).

Апробація результатів дисертаційної роботи. Основні положення і результати дисертації доповідались і обговорювались на багатьох міжнародних і всеукраїнських наукових конгресах, семінарах, науково-практичних конференціях, зокрема: “Міжнародний бізнес: адаптація до зовнішнього середовища” (Київ, жовтень 2002р.); “Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євроінтеграції” (Київ, травень 2003 р.); “Міжнародний бізнес: інформаційні технології ” (Київ, жовтень 2003р.); “Удосконалення

методів і засобів управління економічними процесами у регіоні в контексті сучасного стану ринкових трансформацій економіки України” (Одеса, червень 2004 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладені автором у семи наукових публікаціях, чотири з яких опубліковано у фахових виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Вона викладена на 172 сторінках, містить 6 рисунків, 13 таблиць, 3 додатки, що займають 11 сторінок, список використаних джерел з 156 найменувань на 13 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, сформульовано його мету і завдання, визначено наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, описана структура роботи.

У **першому розділі** — *“Теоретичні засади державного регулювання ринку кредитних послуг”* – висвітлюються теоретичні засади державного регулювання процесів формування і розвитку ринку кредитних послуг в Україні та в зарубіжних країнах.

Специфікою кредитної послуги виступає її особливий характер, який властивий послугі загалом, і визначає її гнучкість, неповторність, неподільність унікальність. Особливістю роботи фінансових установ при наданні кредитних послуг є те, що відносини позичання можуть виникати опосередковано, вторинно, після виникнення кредитних відносин між іншими учасниками угоди. Слід відзначити орієнтацію кредитних послуг на більш тісний контакт з клієнтом. Як правило, надання кредитних послуг передбачає існування попередньої фінансової історії взаємовідносин із позичальником. Крім того, фінансова установа стягує за послуги не тільки процент, але й установлену плату (платежі, комісійні). Якщо однією з сторін виступає комерційний банк, то надання послуг не належить до суто банківських операцій депозитування/позичання, а розширює коло та урізноманітнює особливості їх надання.

При наданні кредитних послуг підкреслюється цільовий, сфокусований характер виникнення позикових відносин, тобто позика надається для отримання певного активу з метою його подальшої експлуатації й генерації доходів. Отже, кредитна послуга набуває форму товарного кредиту. У науковій літературі виділяють такі кредитні послуги, як фінансовий лізинг, факторинг, форфейтинг, а також види фінансового позичання, пов’язані із застосуванням векселів у якості заставного забезпечення (акцептний та авальний кредити). Кожна з кредитних послуг має свою специфіку виконання, але всі зазначені кредитні послуги відрізняє значно більша, ніж при кредитній операції, гнучкість в умовах надання і врахування особливих інтересів сторін, відмінних від інтересів боржника та кредитора.

Таким чином, кредитну послугу можна визначити як вид оплаченої фінансової діяльності, що передбачає залучення однією з сторін угоди фінансових або матеріальних активів в іншої, передачу активів і/або відступлення права грошової вимоги (або іншого виду вимоги) третій стороні на умовах, що задовольняють учасників угод і враховують матеріальні та фінансові інтереси позичальника.

З точки зору суб'єкта виконання кредитної послуги, можна виділити кредитні послуги, що надаються банками, у межах дозволеної законодавством діяльності, та послуги, що надаються спеціалізованими інститутами (лізинговими, факторинговими, форфейтинговими компаніями).

Особливостями застосування кредитних послуг за кордоном є урізноманітнення умов їх надання; сприяння зменшенню усіх ризиків позичання через застосування різноманітних схем консорціумного кредитування; збільшення прозорості роботи ринку кредитних послуг для усіх учасників шляхом використання різноманітних рейтингових систем; підвищення рівня доходності для фінансового інституту через застосування операцій сек'юритизації та створення вторинного ринку для інструментів, що залучені в процеси представлення кредитних послуг. До особливостей державного регулювання ринку кредитних послуг належить чітко продумана система пільг, що робить їх надання привабливим для учасників угод.

З метою регулювання процесів формування та розвитку ринку кредитних послуг мають бути створені ефективні механізми, які повинні сполучати прямі та непрямі інструменти державного регулювання; оптимальні процедури державного управління та регулювання з саморегулюванням.

Доведено, що на ринку кредитних послуг доцільно застосовувати прямі інструменти державного регулювання, які передусім полягають у наданні пільг і заохочень щодо розвитку цих послуг; непрямі інструменти, які сприятимуть запровадженню нових технологій, забезпеченню висхідної траєкторії вартісного циклу, виробництву нових товарів та наданню послуг.

Під механізмами саморегулювання автор пропонує розуміти норми, правила, інструменти та підходи, що запроваджують неурядові структури з метою поліпшення дії ринкових закономірностей. В суб'єктному відношенні ці механізми є прерогативою дії саморегулюючих організацій. Особливістю державного регулювання ринку кредитних послуг виступає той факт, що одночасно іде формування механізмів регулювання та механізмів саморегулювання. До основних механізмів державного регулювання ринку кредитних послуг можна віднести: створення законодавчої бази для роботи професіональних агентів ринку кредитних послуг; формування системи захисту інвесторів; визначення системи захисту кредиторів; забезпечення оперативної підтримки реального сектору економіки, якщо суб'єкти підприємництва потребують її внаслідок певних негативних обставин, що сформувались не за провини цих суб'єктів; сприяння розвитку регіональних мереж та установ фінансово-промислового характеру, які були б націлені на вирішення не лише локальних, але й стратегічних державних завдань; вибір пріоритетних галузей

застосування інструментів ринку кредитних послуг; забезпечення реалізації пріоритетів інноваційного розвитку; розвиток міжнародних форм діяльності, формування сприятливого іміджу держави і конкретної фірми на світогосподарських ринках. Вирішення цього досить широкого кола проблем є можливим завдяки поєднанню зусиль державних та регіональних органів, саморегулюючих структур фінансового і реального ринків.

Другий розділ — *“Державні механізми розвитку ринку кредитних послуг в Україні”* — присвячено дослідженню стану ринку кредитних послуг в Україні, аналізу “вузьких” місць його функціонування, обґрунтуванню основних напрямів державного регулювання для забезпечення передумов ефективного надання кожної з кредитних послуг.

Виявлено, що ринок кредитних послуг виникає на двох різних етапах економічного розвитку країни: 1) на етапі повноцінного функціонування фінансового ринку, коли відбулось певне насичення ринку кредитними операціями, а кредитні послуги доповнюють його, диверсифікують та розширюють коло учасників; 2) на етапі дефіциту дешевих кредитних ресурсів та застави, недосконалого розвитку кредитних відносин і системи їх врегулювання, що в умовах суперечливості законодавства дає можливість різним учасникам угоди з надання кредитної послуги запобігти обмежень кредитних операцій і провести найбільш вигідні комбінації одержання фінансових коштів.

Перша форма пов’язана з виникненням кредитних послуг у розвинених країнах світу (США, країни Європи). Формування ринку кредитних послуг було відповіддю ринку на певні обмеження (податкові, майнові, законодавчі). Зокрема, лізинг виник як відповідь ринку на посилення податкового тиску на суб’єктів господарювання, запобігання жорстких вимог привабливості балансу підприємства, які висуває міжнародна практика фінансового менеджменту до боржників, а також вимог і обмежень щодо самого кредитора та його кредитного портфелю. Факторинг є формою фінансування суб’єкта при дефіциті обігових коштів і певної ізоляції держави від допомоги малому та середньому бізнесу. Форфейтинг найбільшого поширення набув у країнах, де була обмежена державна підтримка експортерів. Вексельні схеми кредитування знайшли поширення у зв’язку з обмеженнями готівкового обігу та браком достатнього обсягу грошової маси як в економіці загалом, так і в окремого економічного агента.

Визначено, що у країнах, що розвиваються, та країнах з перехідною економікою поширення кредитних послуг відбувається як потреба уникнути браку фінансових ресурсів, ускладнень з оновленням технічної бази, інших обмежень та труднощів формування ринкових відносин. Така ситуація спостерігається і в Україні. Дані табл.1 показують, що ринок кредитних послуг знаходиться на стадії формування, а його обсяги ще незначні.

За деякими кредитними послугами потенціал розвитку є значним. Наприклад, за рівнем амортизації та потребою в оновленні матеріально-технічної бази основних галузей економіки потреба у лізингу, за

даними міжнародних організацій, оцінюється у суму від 10 до 50 млрд. дол. США.

Таблиця 1

**Кредитні послуги в загальній структурі кредиту, наданого банками
в економіку України**

Вид кредитної послуги	На кінець 2002 р.		На кінець серпня 2003 р.	
	всього, млн.грн.	у % до підсумку	всього, млн.грн.	у % до підсумку
Всього кредитів у тому числі:	42035	100	55490	100
Фінансовий лізинг	57	0,13	65	0,11
Факторинг	35	0,08	26	0,05
Кредитні операції з використанням векселів	1253	2,98	1172	2,11

Примітка. Розраховано за даними Держкомфінпослуг України.

У процесі дисертаційного дослідження встановлено, що на ринок кредитних послуг України виходять різноманітні учасники. Значну частку ринку займають українські банки, але відбувається і становлення спеціалізованих інституцій, зокрема лізингових і факторингових компаній. Частка лізингових компаній у загальному обсязі операцій з фінансового лізингу зростає (табл. 2).

Таблиця 2

Лізингові операції лізингових компаній в Україні

Вид лізингу	2002 р.		I півріччя 2003 р.	
	всього, млн. грн.	у % до підсумку	всього, млн. грн.	у % до підсумку
Фінансовий лізинг	320,67	97,10	190,27	90,04
Оперативний лізинг	9,63	2,90	21,04	9,96
Всього	330,30	100	211,31	100

Примітка. Розраховано за даними Держкомфінпослуг України.

Доведено, що кредитні послуги мають численні переваги перед різними іншими формами фінансування, але їх реалізація потребує достатньої уваги з боку урядових структур та саморегулюючих організацій. В умовах недостатнього рівня правової підтримки, суперечливості окремих норм і положень, що регулюють надання кредитних послуг, важливим є закріплення загальних принципів та передумов формування цього ринку.

Перша і, на наш погляд, найважливіша передумова полягає у тому, що надання кредитних послуг сприяє інноваційній та інвестиційній діяльності суб'єктів господарювання. Наступна передумова визначається використанням

усіх можливих переваг кредитних послуг: гнучкості, пільгового оподаткування, полегшення заставних відносин, покращення структури балансу, вивільнення ліквідності, надання комплексних послуг. Третьою передумовою є обов'язковість платежів позичальника.

На рівні державного регулювання має бути створена насамперед адекватна законодавча база. З прийняттям Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг” було уточнено поняття фінансової послуги. Але дотепер у законодавстві України відсутнє визначення кредитної послуги, окреслення їх економічної сутності та виокремлення з кола фінансових послуг.

Найбільш розроблений правовий апарат стосовно визначення лізингу та напрямів регулювання лізингових відносин. Зокрема, було прийнято два Закони України, що стосуються регулювання лізингових відносин – “Про лізинг” і “Про фінансовий лізинг”, проте слабким моментом ще лишається законодавче проведення більш чітких меж між фінансовим та оперативним лізингом.

Критерій встановлення відмінностей між оперативним та фінансовим лізингом в основному спирається на такі ознаки, як обсяг відшкодування вартості обладнання та терміни його використання. Проте практика доводить, що цей критерій не вичерпує усі форми та випадки запровадження лізингу. Вважаємо, що одним з найважливіших критеріїв розмежування є закріплене у договорі право передачі амортизаційних нарахувань лізингоотримувачу, у тому числі за прискороною схемою.

Обґрунтовано, що важливим моментом державного регулювання є розробка правових і організаційних основ застосування міжнародного лізингу та розширення можливостей використання форфейтингу і вексельних схем кредитування. Передусім державні механізми регулювання мають бути спрямовані на впровадження в практику найсучасніших технологій надання кредитних послуг та їх менеджменту.

У **третьому розділі** — *“Удосконалення механізмів регулювання кредитно-інвестиційного забезпечення АПК України”* – визначаються основні напрями розвитку кредитних послуг в системі АПК України.

Показано, що значна кількість підприємств АПК різних форм власності відчуває брак фінансових ресурсів. Основними джерелами фінансування виступають: власні кошти (залежно від форми господарювання, 90-94% від загальної суми фінансування); банківські кредити за схемою відшкодування відсотків; банківські кредити, що отримані на загальних умовах; позики приватних осіб; позики комерційних партнерів; інвестиції, у тому числі іноземні; кредитні послуги і товарні кредити. Обґрунтовано, що кожна з форм фінансування має свої недоліки (високий рівень процентної ставки, обмежений обсяг, занадто високі вимоги до фінансування, короткостроковість). Важливою формою фінансування виступає лізинг.

Лізинг значно розширює можливості аграріїв щодо залучення техніки та іншого виду майна. Він може супроводжуватися наданням різноманітних послуг технічного та інформаційного характеру, зменшує ризики, пов'язані із правом

власності, передбачає різну періодичність лізингових платежів, гнучкий графік сплат. Лізинг є також капіталозберігаючим засобом фінансування виробництва, оскільки аграрій може не вилучати з обороту великі суми для купівлі техніки та обладнання. Нарешті, законодавством України передбачені пільгові режими оподаткування та податкового планування лізингу. Визначено соціальний ефект від застосування лізингу, який полягає у такому. У сільському господарстві тривалий час відбувалось відчуження товаровиробника від засобів виробництва. Дотепер відносини власності на землю не впорядковані належним чином, не йде становлення цивілізованого ринку землі. У цих умовах “прив'язування” сільськогосподарського працівника до засобів виробництва має відбуватися помірними темпами, створюючи підстави для відчуття ним себе як власника, розпорядника майна та виробленої продукції. На наш погляд, це найкраще реалізується через розвиток лізингових відносин. Отримуючи обладнання та сільськогосподарську техніку у лізинг, сільськогосподарський товаровиробник привчається до дбайливого ставлення до орендованого майна, бо він відповідає за нього матеріально і фінансово. Крім того, орендар отримує надлишки сільськогосподарської продукції, які має реалізувати на ринках в умовах використання усіх переваг ринкового господарювання. Зважаючи на необхідність отримання прибутку і сплати лізингових платежів, аграрник має встановити оптимальну ціну, розподілити доходи, отримати прибутки тощо. Отже, лізинг у сільському господарстві виконує не лише функцію розвитку підприємницької діяльності, не лише сприяє формуванню ринку засобів виробництва, але й відіграє важливу соціальну роль — виховує власника та господаря.

Доведено, що лізинг посідає важливе місце у циклічному обороті капіталу (який має 7 стадій) і підвищенні його ролі у процесах забезпечення конкурентоспроможності українських компаній. Цей факт створює особливий ефект у сільському господарстві, де маркетингова діяльність не набула належних масштабів.

Досягти певного рівня конкурентоспроможності можна за умов, коли сільськогосподарський товаровиробник має досконалі технології, доступ до інвестицій і обладнання негірший від його найближчих конкурентів. Отже, якщо аграрна фірма застосувала лізинг – її перша стадія вартісного циклу вже має більш високий рівень порівняно з іншою фірмою, що працює на застарілому обладнанні, бо вона може використовувати більш досконале обладнання, що спричинить появу та стабільність надходження прибутків (стадія 2). Лізингові платежі перерозподіляються і відносяться на собівартість продукції, що виробляє агрофірма, тому сума чистого прибутку збільшується, оскільки використання лізингу гарантує податкові переваги. Додатково агрофірма може продати застарілі основні фонди і виручити кошти для придбання і/або отримання у лізинг нового, більш сучасного та продуктивного сільськогосподарського обладнання й техніки (третья стадія). Імідж компанії зростає, прибутки її збільшуються. Якщо агрофірма виступає емітентом, розміщення випусків її цінних паперів може бути досить вдалим. Це особливо

важливо тому, що залучення коштів агровиробниками на фондових ринках в Україні практично не відбувається. В той же час, акції аграрних компаній можуть емітуватись аграрними товаровиробниками і мати попит з огляду на їх забезпеченість активами компаній — землею, основними засобами, врожаєм, поголів'ям худоби тощо.

Дивідендна політика агрофірмою також здійснюється на користь акціонерів, бо, зважаючи на прогнозованість лізингових платежів і подальший розвиток матеріально-технічної бази через застосування лізингу, можна зменшити частину коштів, яка виділяється на розвиток виробництва, і збільшити їх частку, що спрямовується на виплату дивідендів (процентів) тримачам цінних паперів (четверта стадія). Зростає ринковий курс акцій, розширюється виробництво, збільшується роль підприємства на ринку, що може стимулювати бажання менеджерського складу залучати більше інвестицій на ринках капіталів. Повторне розміщення цінних паперів, емітованих компанією, може також відбутися досить ефективно, тобто позитивний імідж на ринку цінних паперів впливатиме на стабільний попит на акції та зростання їх ринкового курсу (п'ята стадія). Нарешті, на шостій стадії формуються стабільні потоки інвестиційних ресурсів, фірма отримує досить високий рейтинг на фінансовому ринку, може оптимальним чином поєднувати використання кредиту та кредитних послуг, оскільки, враховуючи її високий рейтинг у фінансовій системі, кредити можуть надаватися без надмірної "плати за ризик". Потік інвестицій стає стабільним та добре прогнозованим, а сам менеджмент компанії удосконалюється. На сьомій стадії вартісного циклу агрофірма може посідати високе конкурентоспроможне місце, яке зміцнить її позиції на ринку.

Отже, на стадіях вартісного циклу, що має місце в різних сферах діяльності та галузях, зокрема у сільському господарстві, лізинг відіграє важливу роль каталізатора удосконалення виробничого процесу і сприяє конкурентоспроможності підприємств, що його застосовують.

Зазначені етапи розвитку аграрної компанії можливі при дотриманні певних умов використання лізингових відносин. Серед найважливіших можна назвати такі: досягнення високого рівня ефективності використання сільськогосподарської техніки та обладнання; забезпечення віддачі у вигляді збільшення сільськогосподарської продукції, що реалізується на внутрішніх та зовнішніх ринках; регулярність лізингових платежів; обов'язковість відшкодування плати за об'єкти, що отримані у лізинг; гнучкі форми запровадження лізингових відносин, які б враховували інтереси усіх сторін; вибірковість та обґрунтованість процесів надання державної допомоги для отримання обладнання у лізинг; ефективний менеджмент в аграрному секторі, націленість на досягнення конкурентоспроможності на аграрних ринках; активізація виходу аграрних товаровиробників на фондові ринки; оптимізація організаційних форм застосування лізингу в сільському господарстві.

Важливою віхою для розвитку лізингу в АПК стало створення НАК "Укראгролізинг". Через цю структуру на умовах лізингу аграрні товаровиробники отримали техніки на суму понад 600 млн. грн. Це дало змогу

країні значно покращити механізацію сільськогосподарських робіт, запуснути механізм посилення зв'язків між промисловим та аграрним сектором, підвищити рівень технічної культури праці на селі.

У системі державного регулювання важлива роль належить пошукам шляхів знаходження прийнятних організаційних форм взаємодії фінансових інститутів і сільськогосподарських товаровиробників. Роль держави у цьому процесі має полягати у сприянні посиленню економічного ефекту фінансового обслуговування аграрного сектора економіки, розвитку елементів інтеграції та кооперування на регіональному рівні управління. Кінцевою метою має бути функціонування територіальних формувань як єдиного цілісного механізму, що долає обмеження фінансово-кредитних й інших ресурсів і сприяє розвитку висхідної траєкторії вартісного циклу для регіону загалом і для кожного підприємства, зокрема.

На рис. 1 показано надання техніки аграріям Кіровоградської області.

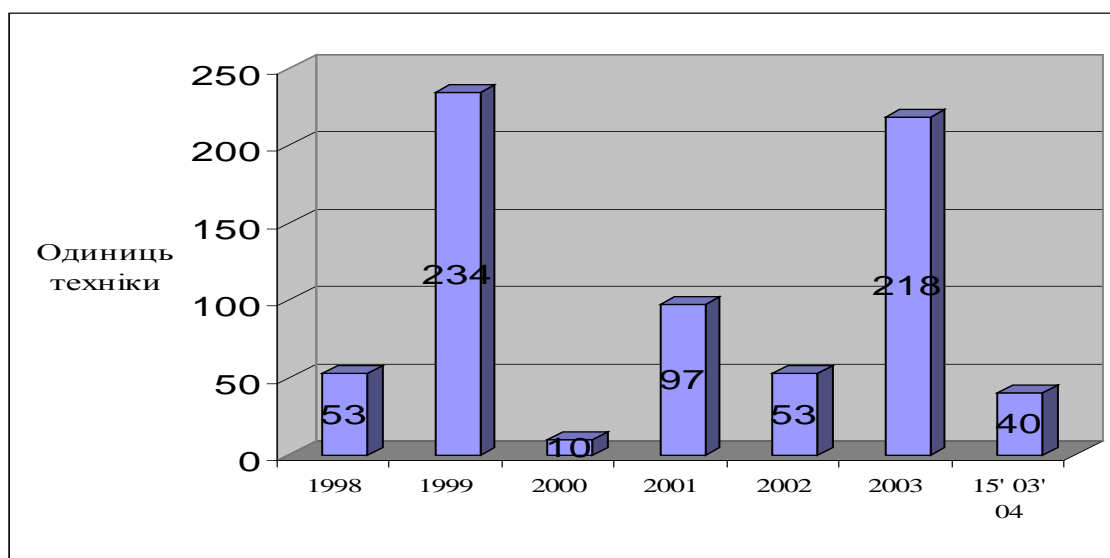

Рис.1. Надання сільськогосподарської техніки через НАК “Укragenrolізинг” суб’єктам господарювання Кіровоградської області.

Регіон (область, район), особливо сільськогосподарський, характеризується нерозвиненістю інституцій, що обслуговують реальний сектор. Низька прибутковість сільського господарства, високий рівень ризиків аграрного виробництва, недосконалі форми управління не сприяють розвитку потужних закладів, що спеціалізуються на фінансовому й матеріально-технічному обслуговуванні галузі. Виходом з цієї ситуації може бути розвиток кооперативних відносин між установами різного рівня. Особливої уваги потребує кооперування відносин з надання кредитних послуг, бо саме кредитні послуги забезпечують повний цикл фінансування суб’єктів господарювання, тобто фінансування оборотних коштів, інвестування і забезпечення реалізації зовнішньоекономічних операцій. Для надання дрібних кредитних послуг доцільним є створення різноманітних спеціалізованих мереж та установ, а саме: факторингових, форфейтингових та лізингових компаній,

спеціалізованих банків, іпотечних інститутів тощо. Можливим є також їх зрощування з різними формами інституцій реального сектора.

Елементами, які доповнюють інфраструктуру аграрного району можуть стати інституції, що створюють спеціальну систему гарантування повернення кредитів: товариства взаємних гарантій, державні гарантійні фонди. Кошти товариств можуть формуватись за рахунок позичальників, які вступають в товариство, виплачують грошові внески і отримують право на гарантії.

На нашу думку, Україна може піти двома шляхами. Одним з шляхів є створення великих агропромислових холдингів, що включають у свою структуру підприємства з виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки і продажу, а також фінансові структури як допоміжні. Другий шлях полягає у створенні фінансових холдингів, які б обслуговували АПК. Можлива схема взаємодії фінансових структур та різних ланок регіону у дисертації розроблена на прикладі Кіровоградської області.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено розв'язання суттєвого для державно-управлінської науки наукового завдання, що полягає в теоретичному обґрунтуванні формування ефективного механізму регулювання ринку кредитних послуг в Україні в умовах транзитивної економіки. Одержані результати свідчать про досягнення визначеної мети і задач дослідження, підтверджують гіпотезу та дають змогу зробити такі висновки.

1. На сучасному етапі розвитку фінансових відносин важлива роль належить урізноманітненню форм і методів надання кредиту, забезпеченню гнучкості щодо встановлення умов кредитування й інвестування. Цим вимогам відповідають кредитні послуги.

2. На підставі аналізу літературних джерел за проблематикою дисертаційного дослідження встановлено існування багатьох суперечливих позицій щодо визначення кредитних послуг, їх сутності, видів та характеристик. Окремі автори ототожнюють кредитні послуги з кредитними операціями, з фінансовими послугами, з різновидами товарного кредиту. Насправді ж, кредитні послуги мають свої характерні ознаки, головні з яких полягають у гнучкості, непогіршенні стану балансу підприємства, товарному характері, врахуванні особливих інтересів, пільговому режимі оподаткування. Їх цільове призначення, як правило, значно вужче, ніж при наданні кредиту. Всі кредитні послуги виникали як відповідь ринку на певні обмеження (податкові, майнові, кредитні тощо).

3. З нашої точки зору, кредитну послугу можна визначити як вид оплаченої фінансової діяльності, що передбачає залучення однією з сторін угоди фінансових або матеріальних активів у іншої, передачу активів і/або відступлення права грошової вимоги (або іншого виду вимоги) третій стороні на умовах, що задовольняють учасників угод і враховують матеріальні та фінансові

інтереси позичальника і кредитора.

У науковій літературі виділяють такі види кредитних послуг, як фінансовий лізинг, факторинг, форфейтинг, а також види кредитів, що пов'язані із застосуванням векселів.

3. Виявлено, що кожна з кредитних послуг має різну економічну сутність. Лізинг виступає складною економічною категорією, яка проявляється як вид підприємницької діяльності, специфічна форма орендних відносин, засіб фінансування інвестицій, одна з форм інвестування, вид кредитної послуги. Найточніше лізинг можна визначити як комплекс майнових і фінансових відносин, що пов'язані з передачею майна у тимчасове користування. Головна функція фінансового лізингу проявляється в фінансуванні довгострокових вкладень. Факторинг – вид переуступки боргу, основною метою застосування якого виступає поповнення оборотних коштів. Форфейтинг застосовується для інвестування та фінансування придбання дорогих активів у зовнішньоекономічній діяльності. Вексельні кредити виступають як форми фінансування з розширенням партнерських відносин та побудовою ланцюгу взаємовідносин.

4. Найдоцільнішою формою фінансування діяльності компанії виступає використання усієї гами кредитних послуг, залучення широкої мережі фінансових інститутів з їх надання. До діяльності з надання кредитних послуг залучається широке коло економічних агентів, кожний з яких має чітко виражений матеріальний інтерес щодо певних активів та відносин, пов'язаних з їх наданням. Зокрема, у традиційній схемі лізингу нараховується біля десяти учасників, що виконують різні функції та завдання. Лізингові відносини впливають не лише на процес отримання лізингоодержувачем переваг у вигляді відсутності відволікання значних коштів на придбання обладнання, встановлення гнучкого режиму внесення сплат, зменшення ризику, податкових пільг, але й на запровадження інновацій у виробничий процес, поліпшення менеджменту та планування, переваги в процесі обліку лізингового майна. Лізингодавець може через систему лізингових відносин здійснити реалізацію своїх послуг або збут своєї продукції; розширити мережу виробничих зв'язків, одержати істотні податкові пільги, знизити ризик неповернення боргів. Лізинг має різні форми, види та трактування у виробничо-економічній практиці й теорії західних країн. Розвиткові й поширенню лізингових відносин властиві спади (початок 90-х рр. 20 ст.) та підйоми (80-і рр., середина та кінець 90-х років 20 ст.). На сучасний момент для розвинених країн характерним є активізація використання лізингу; застосування різних фінансових інструментів забезпечення його ефективної реалізації, зокрема операцій сек'юритизації; зменшення ризику контрагента шляхом застосування рейтингової оцінки лізингодавця та лізингоотримувача. Все це сприяє підвищенню надійності використання цього інструменту, зростанню рівня переваг лізингових відносин і в кінцевому рахунку підвищує рівень кредитоспроможності країни загалом. Інші форми кредитних послуг також мають свої переваги й недоліки для позичальника та кредитора.

5. Доведено, що головною умовою використання переваг кредитних послуг в економіці України виступає вчасне здійснення платежів та розрахунків з боку усіх учасників угоди. Однією з умов є зацікавленість набувача кредитних послуг у дбайливому ставленні до майна, отриманого у позику, його цільовому використанні. Такий інтерес з боку одержувача послуги повинен бути сталим, гарантованим і враховувати циклічність виробничого розвитку компанії.

Для підвищення рівня конкурентоспроможності компанії слід задіяти переваги лізингу як виду інвестиційної діяльності з метою забезпечення висхідної тенденції розвитку вартісного циклу фірми. Ці переваги реалізуються шляхом використання сучасного обладнання, оптимізації взаємовідносин між усіма учасниками договору, застосування досконалих прийомів фінансового менеджменту.

6. Державне регулювання в сфері розвитку лізингових відносин має бути спрямоване передусім на врахування інтересів усіх економічних агентів, що задіяні в процесі надання/отримання послуг; на раціональне управління ризиками; на вибір пріоритетних сфер та галузей діяльності, де важливо ввести преференційний режим оподаткування; активізацію використання різних видів та форм кредитних відносин; забезпечення відповідної законодавчої, організаційної, інформаційної та матеріально-технічної бази. Особлива роль держави полягає у знаходженні оптимального співвідношення між інструментами та механізмами державного управління і саморегулювання в системі розвитку фінансових відносин. Це співвідношення має прокласти межу взаємодії між державними органами влади та самоврядними структурами на зразок асоціацій, союзів, об'єднань тощо. Межі співпраці між ними визначаються створенням інституціональних засад діяльності, що пов'язана з використанням фінансових потоків.

7. Особлива функція державних органів знаходиться у площині розвитку міжнародного лізингу. Ця форма лізингу може забезпечувати не тільки податкові, імпорتنі та інвестиційні пільги товаровиробникам, але й нести численні пастки, зокрема, збільшувати борг не лише економічних агентів, але й урядових структур, не відповідати завданням інноваційного розвитку країни, приховувати значні кошти в результаті некоректних або зловмисних дій, ускладнювати відносини щодо обслуговування обладнання у гарантійний період, знижувати рівень паритетності у відносинах між країнами тощо. Отже, розвиток міжнародних форм лізингу має знаходитись під пильним контролем з боку державних структур.

8. Встановлено, що агропромисловий комплекс виступає важливою сферою, де можуть бути реалізовані значні переваги використання кредитних відносин. Сільськогосподарські товаровиробники мають декілька джерел фінансування виробництва: власні кошти, інвестиції, кредити комерційних банків за різною схемою кредитування (у тому числі з компенсацією ставки за кредитами в розмірі не менше 50 відсотків облікової ставки, встановленої Національним банком України, що було запропоновано державою на початку 2000 року). Проте ці ресурси є або надто дорогими, або надаються на короткий

строк, що не вирішує завдань кардинального технічного переозброєння та реформування галузі. Найефективнішим інструментом виступає лізинг, який має численні податкові, амортизаційні переваги, не вилучає кошти з господарського обороту на тривалий час, є гнучким інструментом реалізації промислово-сільськогосподарських зв'язків. Важливо також відзначити значну соціально-економічну роль лізингу для становлення аграрія-власника та розвитку колективних форм господарювання на принципово оновленій основі.

9. Зважаючи на обмеженість джерел фінансування, нерозвиненість організаційної та фінансової інфраструктури, на регіональному рівні варто створювати об'єднання різних фінансових інститутів. Найважливішим аспектом симбіозу таких структур є формування регіональної мережі фінансових інститутів, які б вирішували питання заставного забезпечення позики, зменшення ризиків, поліпшення показників діяльності тощо. Серед фінансових інститутів можуть бути установи різних форм власності, різні за спрямуванням та діяльністю. Зокрема, до таких установ можна віднести земельні банки, іпотечні банки, гарантійні установи, факторингові, форфейтингові компанії тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Бойко В.О. Лізингові відносини в країнах із розвинутою та перехідною економікою // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2002. – №1. – С. 13-15.

2. Бойко В.О. Міжнародний лізинг і деякі аспекти його розвитку в Україні// Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. –К.: Ін-т міжнар. відносин Київського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – 2002. – Вип. 35. – Ч.1. – С. 74-76.

3. Бойко В.О. Посилення державного регулювання фінансового ринку: аргументи "за" і "проти" // Вісник Української Академії державного управління при Президентіві України. – 2002. – №4. – С. 61-64.

4. Бойко В.О. Роль лізингу у підвищенні конкурентоспроможності компаній України // Матеріали наук.-практ. конф. “Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євроінтеграції”. – К.: УАДУ. – 2003. – Т.2. –С.75-77.

5. Бойко В.О. Використання переваг лізингу в сільському господарстві України // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. – 2004. – №1. – С. 136-141.

6. Бойко В.О. Удосконалення взаємодії фінансових структур при наданні кредитних послуг //Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України. – К.: Вид-во НАДУ. – 2004. – Вип.1. – С.123-128.

7. Бойко В.О. Ринок кредитних послуг та необхідність його державного регулювання // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. – 2004. – №2. – С. 153-158.

АНОТАЦІЇ

Бойко В.О. Державне регулювання розвитку ринку кредитних послуг в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національна академія державного управління при Президентіві України. – Київ, 2004.

У дисертації розробленні теоретичні та методологічні засади державного впливу на формування ринку кредитних послуг в Україні. Надається визначення кредитних послуг, розглядаються основні їх види, а саме: фінансовий лізинг, факторинг, форфейтинг, авальний та акцептний кредит; висвітлюється практика їх застосування в зарубіжних країнах і в Україні.

Доводиться, що для запровадження передумов ефективного використання й надання кредитних послуг потрібна розробка механізмів державного регулювання та стимулювання розвитку ринку на різних рівнях управління: міжнародному, національному, регіональному та на рівні підприємств і установ.

Особлива увага урядових структур має бути звернена на визначення пріоритетних галузей та сфер надання послуг, до яких належать галузі АПК. Обґрунтовано, що в системі АПК на регіональному рівні управління доцільно створити фінансовий холдинг для вирішення проблем заставних і майнових відносин, підвищення рівня управління ризиками та запровадження ефективних рішень.

Ключові слова: кредитні послуги, фінансовий лізинг, факторинг, форфейтинг, авальний та акцептний кредит, державне регулювання ринку кредитних послуг, економічний і правовий механізми регулювання в системі фінансових відносин.

Бойко В.А. Государственное регулирование развития рынка кредитных услуг в Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по государственному управлению по специальности 25.00.02 – механизмы государственного управления. – Национальная академия государственного управления при Президенте Украины. – Киев, 2004.

В диссертации исследуются теоретические и методологические основы государственного влияния на формирование и развитие рынка кредитных услуг в Украине. Освещаются вопросы экономической сути, форм и видов кредитных услуг в их совокупности, а также отдельно по видам – финансовому лизингу,

факторингу, форфейтингу, авальному и акцептному кредитам. Анализируется практика использования и предоставления кредитных услуг в зарубежных странах и в Украине. Отмечается, что особенностью предоставления кредитных услуг в развитых странах является повышение прозрачности работы всех участников, вовлеченных в процессы кредитования, уменьшение рисков, увеличение разнообразия условий предоставления этих услуг, существенная государственная поддержка развития рынка через продуманную систему льгот и поощрений.

Определено, что в Украине объемы рынка кредитных услуг еще невелики, хотя перспективы его развития существенны. Доказано, что для реализации всех преимуществ кредитных услуг необходимы продуманные механизмы и инструменты государственного регулирования его развития на всех уровнях управления. На международном уровне управления необходимо стимулирование инновационного характера соглашений, повышения требований к объекту кредитных услуг, гармонизации национального законодательства с международным, соблюдения условий суверенитета и конкурентоспособности страны. На национальном уровне определяющим является разработка законодательной базы, учитывающей всю систему материальных интересов сторон соглашения, четкое определение понятия кредитной услуги и отдельных ее видов (в частности, финансового лизинга), разработка системы льгот и преференций для отдельных участников, стимулирование ускоренного инновационно-технологического развития страны и отдельных ее регионов, выбор приоритетных отраслей и сфер стимулирования развития рынка кредитных услуг. На региональном уровне сфера действий государственных органов связана прежде всего с выбором оптимального сочетания государственных и региональных интересов, созданием оптимальных организационных форм взаимодействия различных субъектов хозяйствования. На уровне предприятий и организаций важным представляется обеспечение восходящей траектории стоимостного цикла предприятия, стимулирование его кредитоплатежности и участия в работе финансового рынка.

Подчеркивается, что одной из наиболее эффективных сфер приложения кредитных услуг является агропромышленный комплекс Украины. Исследуются разные источники финансирования и инвестирования АПК и доказывается, что они имеют существенные ограничения, связанные с обеспечением залога, повышенными уровнями риска, высокой процентной ставкой и короткими сроками предоставления финансов. Одним из наиболее приемлемых видов финансирования является финансовый лизинг при обеспечении условий возвратности платежей, целевой направленности и обоснованности заявок на объект лизинга, гибкости условий предоставления услуги.

Для развития рынка кредитных услуг на региональном уровне обосновывается необходимость создания финансово-промышленного холдинга, который бы обеспечивал оптимальное взаимодействие специализированных финансовых компаний по предоставлению кредитных услуг, гарантийных

учреждений, государственных структур, банков, предприятий и организаций реального сектора.

Ключевые слова: кредитные услуги, финансовый лизинг, факторинг, форфейтинг, авальный и акцептный кредиты, государственное регулирование рынка кредитных услуг, экономический и правовой механизмы регулирования в системе финансовых отношений.

Boiko V.O. The state regulation of credit services market in Ukraine. – Manuscript.

The thesis for Candidate's degree in Public Administration in specialty 25.00.02 – mechanisms of public administration. – National Academy of Public Administration, office of the President of Ukraine. – Kyiv, 2004.

The thesis is devoted to the investigation of theoretical and methodological grounds of the state influence on the formation of credit services market in Ukraine. The determination of credit services is proposed, as well as the main forms of them are enlightened such as a financial lease, factoring, forfeiting, avale and accept credit. The practice of their using in foreign countries and in Ukraine is investigated.

It is postulated, that now the credit service market isn't large in Ukraine, but it is expected to have great perspectives. It is proved, that the adequate mechanisms of public administration at different levels of management must be determined for the effective ways of credit services supply and demand. Among those levels there are international, national, regional and local ones.

State regulatory bodies' must pay special attention to determination of the main industries and spheres in regards of credit service. The agro-industrial complex is among the most perspective. It is proved, that it is necessary to create the financial holding group for solving the problems of mortgage, lack of poverty, risk management and decision making.

Key words: credit services, financial lease, factoring, forfeiting, aval credit, accept credit, public administration, economic and legal framework for public administration.